

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง นิทาน

ความหมาย

นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา มุ่งให้เห็นความบันเทิง แทรกแนวคิด คติสอนใจ จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยอย่างหนึ่ง อาจเรียกนิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง นิทานชาวบ้าน เป็นต้น

นิยาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายของนิยายไว้ว่า หมายถึง เรื่องที่เล่าต่อกันมา หมายถึงความไม่แน่นอนหรือไม่ใช่ความจริงทั้งหมด มีการแต่งเติมเสริมต่อบางตอนเรื่องราวนั้นจะต่างไปจากชีวิตจริง เช่น เกิดเป็น ลูกสัตว์แล้วมาใช้เวทย์มนต์คาถา ให้กลายเป็นมนุษย์ได้ในภายหลัง เป็นต้น จากความหมายของนิทาน นิยาย ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า มีความคล้ายคลึงกัน จนบางครั้งแยกกันไม่ออก

ที่มาของนิทาน

๑. มาจากความต้องการให้เกิดความสนุกสนาน บันเทิง จึงผูกเรื่องขึ้นหรือนำเรื่องไปผสมผสานกับเรื่องที่มีอยู่เดิม
๒. มาจากความต้องการอบรมสั่งสอนในแง่ของพุทธศาสนาให้ความรู้ ด้านศีลธรรม เพื่อให้การอบรมสั่งสอนให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม อยู่ในกฎระเบียบของสังคม เช่น นิทาน ธรรมบท นิทานอีสป เป็นต้น มาจากการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย จึงมีการสมมุติเรื่องราวขึ้นมา เพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเภทของนิทาน

ประเภทของนิทานแบ่งออกตามรูปแบบได้ ๕ ประเภท คือ

๑. นิทานปรัมปรา (Fairy tale) เป็นนิทานที่มีเรื่องค่อนข้างยาว เป็นเรื่องสมมุติว่าเกิดขึ้นในที่ใดที่หนึ่ง ไม่กำหนดชัดเจนว่าที่ไหน ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษประการใดประการหนึ่ง เช่น เป็นผู้มีอำนาจ มีบุญ มีฤทธิ์เดช ทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ได้ ถ้าเป็นหญิงมักได้แต่งงานกับชายสูงศักดิ์ เช่น ปลาบู่ทอง สโนไวท์และซินเดอเรลลา และมักนิยมขึ้นต้นว่า “ครั้งหนึ่ง นานมาแล้ว...” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง...”

๒. นิทานท้องถิ่น (Legend) เป็นนิทานที่มีเรื่องสั้นกว่านิทานปรัมปรา มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ใจกลาง หรือคตินิยม แต่ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีเค้าความจริงมีบุคคลจริงๆ มีสถานที่จริงๆ

๓. นิทานเทพนิยาย (Myth) เป็นนิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวเอกของเรื่อง เช่น เมฆลา รามสูร ท้าวมหาสงกรานต์

๔. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) เป็นนิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์และมีความคิด และการกระทำต่างๆ ตลอดจนพูดจาอย่างคน หรืออาจมีคนเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย ทั้งคนทั้งสัตว์สามารถพูดจาโต้ตอบและปฏิบัติต่อกันได้ นิทานประเภทนี้แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท

๔.๑ นิทานเรื่องสัตว์ประเภทคติธรรม (Fable) ได้แก่ นิทานอีสป ชาดกต่างๆ

๔.๒ นิทานเรื่องสัตว์ประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ (Commutative tale) เช่น เรื่อง ยายกะตา

๕. นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นนิทานเรื่องสั้นๆ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่างๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ กลโกง การแกล้ง การแสดงปฏิภาณไหวพริบ

คุณค่าของนิทาน

๑. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่านิทานในโอกาสต่างๆ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ช่วยผ่อนคลายความเครียดขณะทำงาน หรือหลังจากการทำงานหนักมา

๒. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ ทำให้ผู้ใหญ่และเด็กหรือแม่แต่ผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ด้วยกันก็ได้ใกล้ชิดสนิทสนมกัน

๓. นิทานให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ลักษณะมนุษย์ จากตัวละคร ในนิทาน เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรคตลอดจนการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในชีวิต นิทานที่มีเรื่องนางฟ้า อภินิหารต่างๆ ยังช่วยเสริมสร้างจินตนาการของเด็กๆ ทำให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๔. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ นิทานไม่ได้ให้แต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเท่านั้น มีนิทานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะนิทานคติ จะให้ข้อคิดแง่ใดแง่หนึ่ง เป็นการปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟังด้วย

๕. นิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน เช่น วิถีชีวิตตลอดจน ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ถ้าผู้ฟังรู้จักสังเกต วิเคราะห์นิทานต่างๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ สภาพวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ อย่างแท้จริง

ประโยชน์ของนิทานได้ดังนี้

๑. นิทานช่วยเสริมปัญญาเด็ก ในขณะที่พ่อแม่เล่านิทาน บรรยากาศขณะเล่านิทานที่เกิดขึ้นเป็นบรรยากาศแห่งความสุขของทุกคน เป็นบรรยากาศแห่งความรัก ความอบอุ่น สร้างความผูกพัน มั่นใจ เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะเสริมปัญญาเด็กได้อย่างดี
๒. นิทานช่วยปลูกฝังให้เด็กเป็นคนช่างคิด ช่างถามและช่างสังเกต นิทานช่วยให้เด็กเป็นเด็กกล้าถาม เด็กจะมีความมั่นใจ ฉลาด แสดงความคิดเห็นถูกจังหวะ เรียกว่า มีความฉลาดทั้งทางปัญญา (IQ) และฉลาดทางอารมณ์(EQ) ด้วย
๓. นิทานทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้เร็ว การเล่านิทานเปรียบเสมือนการสอนภาษาไปในตัว เด็กจะได้ยินได้ฟังรูปประโยค การใช้ภาษา ทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนนั้นๆ
๔. นิทานทำให้เด็กจับประเด็นเก่ง วิเคราะห์เก่ง การเล่านิทานให้เด็กฟัง เล่าซ้ำๆ เด็กจะจำได้ทั้งเรื่อง เด็กจะมองภาพรวมของเรื่อง ทำให้เด็กรู้จักจับประเด็น ย่อความเป็น รู้จักมองสรรพสิ่งเป็นระบบเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็ว
๕. นิทานสร้างให้เด็กมีจินตนาการในขณะที่พ่อแม่เล่านิทานนั้น น้ำเสียงที่เล่าเรื่องนั้นจะกระตุ้นให้เด็กสร้างจินตนาการเป็นภาพ จินตนาการยิ่งใหญ่มากกว่าความรู้ จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ใหม่ๆ เกิดขึ้นในโลกของเรานี้การเล่านิทานบ่อยๆ มากๆเรื่อง จึงเป็นการสร้างจินตนาการไปพร้อมๆ กับการรับรู้ถึงความใหม่ที่ลูกยังไม่เคยรู้มาก่อน
๖. นิทานช่วยสร้างคุณธรรมแก่เด็กได้ง่าย นิทานแต่งขึ้นเพื่อสอดแทรกคุณธรรม ทักษะชีวิต หรือข้อคิดต่างๆ เป็นอุทาหรณ์ให้ผู้รับฟังได้ตระหนักรู้ คุณธรรมทั้งหลายที่ลูกได้ฟังตั้งแต่ปฐมวัย จะฝังแน่นอยู่ในตัวเด็กและนำไปใช้ในวัยรุ่น
๗. นิทานช่วยสร้างสมาธิให้เด็ก ช่วงของการเล่านิทาน เด็กมักจะฟังนิทานอย่างใจจดใจจ่อ ยิ่งเล่านิทานที่เหมาะสมกับของเด็ก เด็กจะเข้าใจและอยากรู้อะไรจะเกิดขึ้นต่อไปและนี่เป็นการสร้างสมาธิให้กับเด็กอีกวิธีหนึ่ง
๘. นิทานช่วยสร้างเด็กให้มีความรู้ความฉลาดทางอารมณ์เมื่อเด็กๆ ชอบฟังนิทาน ก็จะหาวิธีปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เพื่อจะได้ฟังนิทานบ่อยๆ โดยสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กมีวิธีการพัฒนาปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
๙. นิทานช่วยสร้างเด็กให้มีความรักการอ่าน การเล่านิทานหรืออ่านนิทานให้เด็กฟังบ่อยๆ จะเป็นการช่วยปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ของเด็กทุกมิติ เด็กจะเป็นคนรักการอ่านหนังสือ อ่านหนังสือได้ไว มีสมาธิ